

VILNIAUS UNIVERSITETO DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Mokslo sritis/ys, kryptis/ys (kodai)	Medicinos ir sveikatos mokslai (M 000): Medicina (M 001); Visuomenės sveikata (M 004); Slauga (M 005); Odontologija (M 002) Gamtos mokslai (N 000): Biologija (N 010) Socialiniai mokslai (S 000): Edukologija (S 007)			
Fakultetas, Institutas, Katedra /Klinika	Medicinos fakultetas Klinikinės Medicinos Institutas Vidaus ligų ir šeimos medicinos klinika			
Dalyko pavadinimas (ECTS kreditai, val.)	Klinikinė dietologija 5 kreditai (135 val.)			
Dalyko studijų būdas	Paskaitos	Seminarai	Konsultacijos	Individualus darbas
ECTS kreditai	-	-	1	4
Dalyko vertinimo būdas (vertinama 10 balų sistemoje)	<u>Egzaminas žodžiu</u> . Pateikiami trys klausimai: iš bendrosios dalies, apie maisto medžiagų sudedamąsias dalis ir jų metabolizmą organizme, bei apie dietinius mitybos ypatumus ir strategiją priklausomai nuo ligos pobūdžio. Doktorantui prieš atsakinėjant suteikiamas laikas pagalvoti, užsirašyti reikalingus faktus, informaciją. Vertinimo kriterijai (minimalus suminis įskaitomas balas – 5): 1) studentas demonstruoja puikias ir naujausias žinias apie mitybos pokyčių, susijusių su lėtinėmis ligomis ir sveikatos sutrikimais, prevenciją, diagnostiką ir valdymą, geba laisvai diskutuoti, interpretuoti klinikinių situacijų pavyzdžius, sutinkamus realiame gyvenime – 4 maksimalūs balai; 2) puikiai atsako į užduodamus papildomus klausimus, moka atpažinti ir įvertinti patologinius sveikatos procesus, išskirti problemas, pasirinkti strategiją, daryti išvadas, motyvuoti pokyčiams – 4 maksimalūs balai; 3) diskutuojant esamais klausimais doktorantas geba glaustai, argumentuotai ir konkrečiai pristatyti savo žinias ir galimas sąsajas su būsima disertacija – 2 maksimalūs balai;			
DALYKO KURSO TIKSLAS				
Suprasti mitybos svarbą sveikatos palaikyme, stiprinime, ligų profilaktikoje ir gydyme. Žinoti sveikos mitybos pagrindus, suprasti fiziologinių, sociologinių, psichologinių ir aplinkos veiksnių įtaką maisto pasirinkimui. Žinoti apie žmogaus virškinimo fiziologijos, maisto medžiagų rezorbcijos ir energijos apykaitos procesus organizme, žmogaus fizinio aktyvumo, augimo, senėjimo, katabolinių procesų, nutukimo, kai kurių lėtinių ligų metabolinius aspektus. Išmokti atpažinti ligas ir būkles, sąlygotas netinkamos mitybos, ekologinių sutrikimų poveikį biologinėms sveikatos dimensijoms. Žinoti mitybos principus, susirgus dažniausiai pasitaikančiomis ligomis. Orientuotis šiuolaikinėje su mityba susijusių ligų problematikoje, gebėti duoti moksliškai pagrįstus patarimus ir taikyti holistinį požiūrį konsultuojant įvairiais mitybos klausimais, skatinant savipagalbą, sveikos gyvensenos principus ir prevenciją. Mokėti naudotis informacijos šaltiniais, objektyviai vertinti skelbiamas žinias mitybos klausimais, mokėti atskirti moksliškai pagrįstą informaciją nuo komercinės.				

PAGRINDINĖS DALYKO TEMOS

1. Bendroji dalis. Mitybinės (valgymo) anamnezės rinkimo technika. Sveikos mitybos piramidė, maisto produktų grupės, porcijų dydžiai. Kultūriniai – religiniai, etniniai mitybos ypatumai. Pacientų mitybinės būklės įvertinimas (apklausos anketos, testai, fizinis ištyrimas, laboratoriniai parametrai, antropometrija). Žmogaus organizmo energijos poreikių apskaičiavimas: paros energijos poreikis, bazinis metabolizmas ramybėje, kasdieninės veiklos sąlygomis, patologinio streso metu, sportuojančių žmonių. Papildomas energijos poreikis. Aerobinis ir anaerobinis metabolizmas.

2. Maisto ingredientų naudojimas susidarant energijai. Angliavandenių, baltymų, riebalų virškinimas, absorbcija, metabolizmas, atsargų kaupimas. Vitaminai ir mineralai: funkcija organizme, metabolizmas, šaltiniai maiste, deficito ir pertekliaus pasekmės. Flavanoidų, fitoestrogenų, antioksidantų funkcija organizme, šaltiniai maiste. Maistinių skaidulų tipai ir reikšmė. Probiotikai, prebiotikai, simbiotikai, sporobiotikai, jų nauda organizmui. Mikrobiotos reikšmė ligų atsiradime.

3. Viduržemio jūros baseino žmonių mitybos ypatybės. DASH dieta. Mitybinė prevencija ir dietoterapija, sergant metaboliniu sindromu, nutukimu, cukriniu diabetu, kardiovaskulinėmis ligomis (ateroskleroze, hipertenzine liga, miokardo infarktu) ir kardiocerebrine patologija.

4. Vegetarizmo rūšys, mitybos ypatybės, trūkumai, vegetarų mitybos piramidė. Makrobiotinė dieta. Funkcinis maistas. Maisto papildai. Vegetarizmas ir nėštumas. Elgesio sutrikimai ir mitybos ypatumai: nervinė anoreksija, bulimija, kompulsyvaus persivalgymo sutrikimas, pikacizmas. Mažakraujystė, dietinis gydymas.

5. Fiziniai malnutricijos požymiai ir simptomai, malnutriciją vertinantys testai. Marazmo, kvašiokoro samprata, maitinimo taktika. Fiziologiniai pokyčiai virškinimo sistemoje senatvėje, mitybos poreikiai senatvėje, senų žmonių maisto piramidė. Pagyvenusių žmonių mitybos principai. Nevalingo svorio kritimo senatvėje priežastys.

6. Dietiniai mitybos ypatumai, sergant kai kuriomis virškinimo trakto ligomis: hiatine stemplės išvarža, gastroezofaginio reflukso liga, gastritu, opalige, steatohepatitu, kepenų ciroze, tulžies pūslės akmenlige, pankreatitu, celiakija, hipolaktazija. Maisto netoleravimas ir alergija maistui, antialerginė dieta.

7. Osteopenija, osteoporozė, mitybos ypatumai. Inkstų ligomis (inkstų nepakankamumu, akmenlige) sergančiųjų mitybos principai. Lėtinė obstrukcinė plaučių liga, neurodegeneracinės ligos (išsėtinė sklerozė, epilepsija) ir dietiniai principai.

8. Mityba ir vėžys. Protekcinis maistas. Antikancerogenai maiste. Maisto papildai onkologijoje. Terminalinių ligonių mitybinės būklės vertinimo taktika. Paliatyvinė terminalinių ligonių mitybinė priežiūra.

SVARBIAUSIA REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA

1. Raymond JI. Morrow K. Krause and Mahan 's Food and the Nutrition Care process. Elsevier Health Science, 2022. 16th ed.
2. Champagne, C.M. Nutritional Status: An Overview of Methods for Assessment. In: Wilson, T., Temple, N.J., Bray, G.A. (eds) Nutrition Guide for Physicians and Related Healthcare Professions. Nutrition and Health. 2022. Humana, Cham. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-82515-7_38
3. Tada H, Takamura M, Kawashiri M-a. The Effect of Diet on Cardiovascular Disease, Heart Disease, and Blood Vessels. *Nutrients*. 2022; 14(2):246: <https://www.mdpi.com/2072-6643/14/2/246/htm>
4. Ma, Teng-Chi & Gao, Feng & Liu, Xin-Lu & Wang, Chen-Xi & Liu, Qiang & Zhou, Jing. (2024). Association between dietary inflammatory index and NT-proBNP levels in US adults: A cross-sectional analysis. *PLOS ONE*. 19. e0304289. 10.1371/journal.pone.0304289.

5. Wickman, Brooke & Enkhmaa, Byambaa & Ridberg, Ronit & Romero, Erick & Cadeiras, Martin & Meyers, Frederick & Steinberg, Francene. (2021). Dietary Management of Heart Failure: DASH Diet and Precision Nutrition Perspectives. <i>Nutrients</i>. 13. 10.3390/nu13124424 6. Bhutta ZA. Optimizing prevention and community-based management of severe malnutrition in children. (2022) <i>PLoS Medicine</i>, 19(3),art. no. e1003924. https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1003924 7. Huang Z, Liu K, Ma W, Li D, Mo T and Liu Q (2022) The gut microbiome in human health and disease—Where are we and where are we going? A bibliometric analysis. <i>Front. Microbiol.</i> 13:1018594. doi: 10.3389/fmicb.2022.1018594 8. Trakman, G. L., Fehily, S., Basnayake, C., Hamilton, A. L., Russell, E., Wilson-O'Brien, A., and Kamm, M. A. Diet and gut microbiome in gastrointestinal disease. <i>Journal of Gastroenterology and Hepatology</i>, 2022, 37: 237– 245. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jgh.15728 9. Ignacio Carlotto C, Bernardes S, Zanella P, Silva FM. Dietary patterns and risk of Chronic Obstructive Pulmonary Disease (COPD) and clinical outcomes in diagnosed patients: A scoping review. <i>Respir Med.</i> 2024 Nov;233:107773. doi: 10.1016/j.rmed.2024.107773. Epub 2024 Aug 13. PMID: 39142594. 10. Kennard, A., Glasgow, N., Rainsford, S. and Talaulikar, G. (2023), Frailty in chronic kidney disease: challenges in nephrology practice. A review of current literature. <i>Intern Med J</i>, 53: 465-472. https://doi.org/10.1111/imj.15759
KONSULTUOJANTYS DĖSTYTOJAI
1. <u>Dalyką koordinuojantis dėstytojas</u> : Violeta Ožeraitienė (doc. dr.).
2. Sonata Varvuolytė (doc. dr.).
3. Rima Kavalnienė` (asist. dr.).
PATVIRTINTA:
Vilniaus universiteto Medicinos ir sveikatos mokslų Doktorantūros mokyklos Tarybos posėdyje: 2024 m. spalio 15 d.
Tarybos pirmininkė: prof. Janina Tutkuvienė